

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Art. V. Quomodo ad Voluntarium se habeat Metus, & Concupiscentia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

ergo. ma. est certa. mi prob. posset dici, quod DEUS intenderet prädeterminationem ex jure primæ causæ, & primi liberi: peccatum autem purè permitteret: ergo. Resp. neg. antec. ad prob. neg. mi. ad hujus prob. neg. antec. nam ipsa prädeterminatio ad materiale peccati repugnat sanctitati Divinæ; huic enim repugnat imponere, sub gravissimis, & æternis poenis, præcepta impossibilia: ergo vi sanctitatis suæ DEUS obligatur ad non ponendum id, quod reddit impossibilem impletionem præceptorum. Secundo. Cum prädeterminationis ad peccatum unicuique effectus, & finis, sit ipsum peccatum, non potest à DEO intendi ad alium effectum, ad quem DEUS habeat jus. Nec potest dici, quod finis DEI tantum sit, exercere suam libertatem, vel jus causæ primæ: sicut homo non potest aliquid ponere, ex quo necessariò sequitur aliquid malum, dicendo, se non querere illud malum, sed tantum suam recreationem, vel libertatem: sed debet illud, quod ponit, esse utile ad duos effectus, ita, ut unus permitti, alter intendi dicatur, ut dictum supra num. 26.

40. Dices 3. Ex hoc tantum sequitur, quod DEUS sit obligatus ad omittendam prädeterminationem, ratione sui, non verò ratione peccati subsequenti, sicut quilibet homo est obligatus ad vitandam fornicationem, ratione sui, non verò ratione peccati originalis subsequenti. Resp. nego paritatem. Fornicatio non est causa per se peccati originalis; nam, quamvis Adam non peccasset, tamen fornicatio fuisset prohibita, & probabilius etiam commissa, quin secutum fuisset ex ea originale peccatum. Insuper non magis causatur peccatum originale à fornicatione, quam à copula matrimoniali: at verò prädeterminatio est causa per se, & quidem metaphysicè connexa cum peccato. Dices 4. Licet prädeterminatio sit causa per se peccati, in genere physico, non est talis in genere, vel estimatione morali. Resp. esse in utroque; nam, ut causa per se in genere physico, non sit talis in genere morali, debet esse causa duorum effectuum, quorum unus ab agente ex suo jure possit intendi: atqui prädeterminatio, ut modò dictum, non est causa duorum effectuum; sed tantum unus, scilicet ipsius peccati, quod DEUS nequit intendere: & consequenter neque ex ullo alio capite potest intendere prädeterminationem: sed hæc etiam debet ab eo odio haberi propter metaphysicam connexionem cum peccato.

Secundo, si dantur duo effectus causæ per se, tunc alter etiam, qui permittitur, non debet esse peccatum formale, vel indispensabiliter connexus cum peccato formali: sed debet esse actus aliquis, saltem ut plurimum, externus, ex natura sua indifferens, qui hoc ipso, quod non intendatur, non sit peccatum. Sic e. g. concubatio infantis in casu num. 26. est actus tantum externus, indifferens ad peccatum, & hoc ipso, quod non intendatur, non est formaliter peccaminosus, neque metaphysicè connexus cum peccato; aliàs tam parum posset poni concubatio illa ad salvandam vitam, quam parum negatio fidei, vel cultus etiam tantum externus idoli, ad eandem servandam, poni potest. Prädeterminationis autem dictæ effectus est formaliter peccaminosus, vel certè metaphysicè cum peccato connexus.

Tertiò ipsa sanctitas Divina obligat DEUM ad omittendam hanc prädeterminationem; quia obligat ipsum, ne committat, ut ex sua determinatione sequatur aliquid contra honestatem morum, & oppositum rectissimæ suæ voluntati, quodque necessariò ipse debeat odisse: & consequenter ad tale quid ponendum non se extendit jus primi liberi, sicut non se extendit ad odio habendum DEUM, vel puniendos bonos, & præmiandos malos.

41. Ob. 7. Si non omnis causa per se reddit effectum voluntarium indirectè, sive in causa, tunc neque illi, qui igni apponit ligna, erit combustio voluntaria, sine præcepto: item neque apponenti media, ad consequendum finem, erit voluntarius finis: hæc videntur paradoxa: ergo. Respondeo ad 1. dist. ma. si apponat ligna in ordine ad alium effectum, ad quem habet jus. conc. ma. fecus. neg. ma. & dist. sic mi. neg. consequ. sicut, qui accendit ignem, ut se calefaciat, tantum permittit fumum, sic etiam admoveans ligna, in ordine ad alium effectum, posset tantum permittere combustionem.

At quia difficulter assignatur alius effectus, quam nutritio, vel conservatio ignis, in qua imbibitur combustio, aut calefactio, in ordine ad quam combustio est medium, hinc ista ordinariè directè intenditur, tanquam medium ad finem. Posset tamen in aliquo casu combustio non intendi. e. g. fusores campanarum, dum trabe lignea gyrant æs liquefactum (quo casu vident, lignum concepturum ignem) tamen non videntur intendere ejus combustionem. Quoad 2. p. neg. ma. Ponere media propter finem est directè intendere finem: imò intentio finis directæ, est prior ad positionem mediorum: unde finis est directè voluntarius. Aliud est, si medium, aptum ad duplicem finem, intendatur propter unum; tunc enim potest alter tantum permitti: & hoc fit in casibus medicinæ, irrigationis, concubationis, de quibus num. 26.

ARTICULUS V.

Quomodo ad voluntarium se habeant metus, & concupiscentia.

42. **V**oluntas, aut incitatur ad fugam mali, aut ad prosecutionem boni: hæc autem incitamenta S. Thomas videtur comprehendisse, sub metu, & concupiscentia. *Concupiscentia* ex La Croix l. 5. part. 1. num. 67. § 71. habet multas significationes, & præsertim sæpe per eam intelligitur *fomes peccati*: hic autem intelligitur *appetitus boni delectabilis, non perfectè subordinatus rectæ rationi*, & quidem appetitus actualis, seu actus potentia ita appetentis: sicut etiam metus sumitur pro metu actuali. *Metus* autem ex Ulpiano definitur *mentis trepidatio, instantis, vel futuri periculi causa*, vel ex eodem La Croix part. 2. n. 631. est *actus voluntatis fugiens malum imminens*.

Alius autem est *metus absolutè gravis, sive cadens in constantem virum*, scilicet quo, quamvis aliquis corripitur, non amittit nomen viri fortis, vel constantis; vocatur etiam à Juristis

metus probabilis & iustus, quando scilicet nemo improbare potest, quod quis in illis circumstantiis timeat, & hinc merito, ac iuste, timeat. Talis est metus mortis, mutilationis, longi carceris, exilii, atrocis cruciatus, stupri inferendi, servitutis, &c. si hæc sibi ipsi, vel arctissime sanguine conjunctis imminet. vide La Croix loc. cit. Alius est *metus respectivè gravis*, propter quem non quidem vir fortis, sed tamen persona, cui incutitur, valde trepidare potest; utique enim minus malum merito terrere potest foeminam, puerum, senem &c. quam virum fortem. Alius est *metus levis*, qui scilicet non vehementer conturbat, sed facile potest excuti: & de his, scilicet metu, & concupiscentia, quaeritur, an, & quomodo caudent, augeant, vel minuant voluntarium.

43. Prænotandum autem, terminum simpliciter additum voluntario, vel involuntario, posse in diversa significatione accipi, ut advertit Suarez in 1. 2. tr. de voluntar. disp. 3. sec. 1. n. 2. Primò, ut simpliciter appellet super objectum, atque significet, objectum simpliciter, hoc est, purè, & nudè in se consideratum, præcindendo à circumstantiis: & sic projectio mereium in mare, præcisa à circumstantiis imminetis naufragii, est simpliciter involuntaria; quia scilicet præcisa à circumstantiis necessitatis, vel utilitatis, ad evitandum naufragium, causaret positivam nolitatem, affectivè, saltem efficacem, juxta dicta n. 12.

Secundò, ut simpliciter appellet super actum voluntatis, atque idem significet, ac, purè voluntarium absque mixtione involuntarii, etiam secundum quid; & in hoc sensu loquitur S. Thomas 2. 2. q. 142. a. 3. in corp. dicens de factis ex timore: *Non sunt simpliciter voluntaria, sed mixta, ut dicitur in 3. ethicorum*. Tertiò, ut simpliciter significet prævalentiam, atque adeò simpliciter voluntarium significet id, quod efficaciter volumus, quamvis ineffaciter nolumus: & in hoc sensu loquitur S. Thomas. 1. 2. q. 6. a. 6. in corp. dicens de factis ex metu: *Sunt enim voluntaria simpliciter, involuntaria autem secundum quid*. Atque in hoc sensu etiam locuti sumus n. 9. imò etiam hic loquimur.

44. Dico 1. Quæ ex metu fiunt, sunt simpliciter voluntaria. ita SS. PP. Augustinus, Nisæus, Damascenus, Anselmus, citati à Suarez in 1. 2. tr. 2. de voluntar. disp. 3. sec. 1. n. 3. & sec. 2. n. 1. S. Thomas citatus n. præc. Suarez, Gormaz, & alii plurimi. Probatur. Quæ ex metu fiunt, verè fiunt ab ipsa voluntate, adeoque ab intrinseco: insuper fiunt cum præcognitione; supponimus enim, metum non auferre usum rationis: ergo sunt voluntaria ex n. 3. & seq. Confirm. 1. Plurima, quæ ex metu fiunt, sunt peccata: adeoque libera: ergo sunt voluntaria; quia simpliciter voluntarium in positivè libero includitur. Confirm. 2. & magis explicatur. Aliud est, operari tantum cum metu; ita, ut metus non sit causa, sed tantum comes actionis: sicut e. g. Christus timuit mortem: at non ex timore eam obiit, sed ex amore DEI, ac hominum; & in hoc casu metus nihil causat, sed vincitur: & de hoc casu non agimus. Aliud est, operari ex metu, si ve ita, ut metus impellat ad volendam efficaciter aliquam actionem, e. g. projectionem mer-

cium in mare, quam in aliis circumstantiis metator nollet: atqui impellere ad simpliciter volendum est causare simpliciter voluntarium, ut patet ex terminis: ergo, quod agitur ex metu, tanquam causâ, est simpliciter voluntarium.

45. Dico 2. Metus, qui causat simpliciter voluntarium, non causat formaliter involuntarium secundum quid, sed tantum materialiter. Prob. Metus hic non est causa nolitatis circa objectum, hic, & nunc simpliciter quidem volitum, sed ineffaciter simul nolitum: ergo non est causa formæ denominantis involuntarium secundum quid. verbo: res non est ineffaciter nolita propter metum, propter quem est simpliciter volita, sed propter aliam rationem, vel alium metum. e. g. projectio mereium non est nolita propter metum naufragii, sed propter metum paupertatis: ergo non metus naufragii, sed metus paupertatis causat, vel reddit eam projectionem involuntariam secundum quid. Hinc metus naufragii tantum causat materialiter involuntarium; quia movet voluntatem ad volendum aliquod objectum, seu aliquam materiam, quæ ex alio capite, scilicet ex metu paupertatis, est involuntaria secundum quid.

Neque tamen hoc semper contingit; nam, quando causa metus non est nolita, neque voluntas ullo modo amplectitur motiva absterrentia, tunc actus ex metu est purè voluntarius absque mixtione involuntarii. Sic, qui ex metu gehennæ dolet, se DEUM offendisse, habet dolorem simpliciter voluntarium; non enim displicet ei gehenna, nec DEUS peccata puniens illo igne: neque habet hunc actum conditionatum: *Peccarem iterum, si non esset gehenna*; alias non doleret salutariter, sed iterum peccare: ergo nihil est ei nolitum, adeoque nihil involuntarium secundum quid. Sic etiam homo honestè abstinet à furto ex metu infamiæ, vel legis, furta punientis, quin velit abesse infamiam à furto, vel non esse legem punientem: aut quin vellet furari, si infamia, aut lex non esset. Quia tamen frequentius, quando agitur ex metu, odio habetur causa metus, vel voluntas ineffaciter amplectitur motiva absterrentia, hinc, denominatione desumpta à potiori, dicitur metus causare involuntarium secundum quid.

46. Quæ de metu dicta sunt, eadem de vi, seu violentia, intelligenda sunt; si vis non omnino cogat ad actum externum contra voluntatem; nam, si hoc fieret, actus esset simpliciter involuntarius, ob nolitatem saltem affectivè efficacem. Dixi, ad actum externum; quia ad ipsam volitionem internam nemo cogi potest ex n. 16. Dicitur tamen, voluntati inferri violentiam, quando adducitur ad consensum per aliquid, cui ipsa valde renititur. Ubi etiam nota discrimen inter violentum, coactum, & involuntarium. Violentum est, quod est contra appetitum innatum, & datur etiam respectu inanimatorum. Coactum, seu invitum est contra appetitum elicatum, & ita quidem, ut appetitus, quantum in se est, excludat permissionem effectus. Involuntarium positivè (de quo est sermo) est etiam contra appetitum elicatum, sed tamen per se non excludit permissionem effectus.

47. Dico 3. concupiscentia auget intensivè voluntarium.

voluntarium. ita S. Thomas 1. 2. q. 6. a. 7. & Thomista, Suarez, & alii plurimi. Probatur. Concupiscentia, ceteris paribus, est causa, ut voluntas majore conatu, & intensiore affectu, velit, ut experientia monstrat: hoc est augere voluntarium: ergo. An autem concupiscentia causet purè voluntarium, an mixtum, potest esse questio de re, potest esse questio de nomine. Prima est, an actus ex concupiscentia non simul compatiatur aliquam inefficacem volitionem, vel aversionem, si non circa objectum, nudè in se ipso spectatum, saltem circa id, ut vestitum certis circumstantiis: & ad hanc respondeo affirmativè, ac puto, discurrendum ferme, sicut de metu n. 45. & dicendum, concupiscentiam formaliter causare purè voluntarium, quamvis possit etiam causare materialiter involuntarium secundum quid; nam ratione concupiscentiæ voluntas fertur in objectum cum sola inclinatione, nec concupiscentia est ratio ullius aversionis ab eo: at verò possunt esse aliæ rationes, quæ displicentiam aliquam, vel aversionem inefficacem circa objectum causant. Sic, qui ex concupiscentia actu fertur in voluptates carnis, potest tamen simul habere remorsum conscientiae, eò quòd sciat, annexas esse poenas aeternas, quæ connexio ei causat aliquam displicentiam inefficacem in iis voluptatibus.

48. Altera est questio de nomine, an non tamen actus, ex concupiscentia ortus, stante illa inefficaci aversione, possit dici purè voluntarius: & resp. si per purè voluntarium intelligatur actus, qui sponte fit cum desiderio ipsius actionis per se, & non tantum ratione circumstantiarum, seu ad vitandum majus malum, si ne renitentia voluntatis, vi cuius actionem omitteret, si non majus malum metuere &c. (quæ non quidem semper, sed tamen frequenter occurrere solent in actibus ex metu factis, ubi quis non amplectitur actionem propter se ipsam, sed tantum propter circumstantiam majorem mali vitandi, & agit cum renitentia) si, inquam, per purè voluntarium hoc tantum intelligatur, tunc concupiscentia semper causat purè voluntarium. Sic ex concupiscentia lucri mercator, insuper habitis periculis, navigat per mare, & peccator sponte, & cum desiderio actionis obsecrat, ruit in flagitium. Si autem intelligatur per purè voluntarium id, quod excludit quamcunque renitentiam &c. tale, saltem non semper, causat concupiscentia. At, quia Aristoteles, & D. Thomas, sentiunt, concupiscentiam causare purè voluntarium, admitrendus videtur prior sensus, vel prior explicatio purè voluntarii. Addo etiam, sermonem hic esse debere de concupiscentia antecedente actum; alias non potest eum causare, si primum sequatur, e. g. si posita jam volitione primum excitetur, aut sponte, vel per naturalem redundantiam, postea oriatur.

ARTICULUS VI.

Solvuntur Objectiones.

49. **O**B. 1. contra 1. conclus. Quæ ex metu fiunt, sunt juxta S. Thomam, & Aristotelem sim-

pliciter involuntaria: ergo. Confir. 1. Juxta nos transgressio legis, ex metu facta, esset peccaminosa: hoc est nimis durum: ergo. Confir. 2. Etiam contractus, metu extorti, essent validi: hoc est falsum: ergo. Resp. dist. antec. Sunt involuntaria in eo sensu, in quo nos hic non loquimur. conc. antec. in nostro sensu. neg. antec. & conf. vide n. 43. ubi citatus est S. Thomas, etiam loquens in nostro sensu. Ad 1. confir. conc. ma. neg. min. Utrique peccat, qui metu, etiam mortis, negat fidem &c. Addo tamen, quòd, si metus omnino turbaret rationem, non maneret cognitio necessariò requisita, adeoque nec voluntarium, nec liberum, nec peccatum. Addo secundò, quòd, si metus sit gravis, saepe excuset ab observatione legis, & tunc actio, etiam voluntaria, non est amplius contra legem: quade re de la Croix l. 1. n. 775. breviter tradit has tres regulas.

Prima est, si actio, contraria legi, est intrinsecè mala, metus excusare non potest, ut est clarum. 2. Si est contra bonum commune, non excusat metus mali particularis; quia illud prævalet. 3. Si actio, vel omisio, non est intrinsecè mala, neque præjudicat bono communi, metus damni gravis excusare poterit à peccato; quia legislator non censetur, velle obligare cum tanto incommodo. Quis autem metus sit gravis in particularibus casibus, desumendum est ex objecto metus, ex persona timente, ex aliis circumstantiis prudenter examinatis.

Ad 2. confir. dist. ma. Essent validi aliqui contractus ex metu facti. conc. ma. omnes. neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. De hac re vide la Croix l. 3. a. n. 634. aliqui enim contractus ex metu facti, sunt validi, sed possunt rescindi: alii neque sunt validi, ut matrimonium: non autem ex defectu voluntarii, quod sufficienter adest, sed ex defectu plenæ libertatis, aut ob injuriam, ob quam jus positivum aliquos contractus omnino nullos, alios annullandos decernit.

50. Ob 2. contra 3. conclus. Actio facta ex concupiscentia, seu fragilitate, est minus peccaminosa, quàm facta sine concupiscentia: ergo ista minuit voluntarium. Confir. Concupiscentia minuit cognitionem; quia perturbat, & aliquo modo obæcat intellectum: ergo minuit voluntarium. Resp. dist. conf. concupiscentia minuit voluntarium in specie, hoc est liberum. conc. conseq. voluntarium in genere. neg. conf. Sic etiam amor in patria est minus liber, quàm amor in via: imò ille omnino non est liber, & tamen est multò magis voluntarius, quàm iste.

Si dicas, non posse minui formaliter prædicatum specificum, nisi minuatur etiam genericum, falsum dicis, ut patet in exemplo modò allato. Ratio autem est. Si prædicatum specificum, formaliter tale, exigit participare genericum, in certa mensura, & proportionem, tunc potest utique, generico crescente ultra illam mensuram, minui specificum: atqui liberum exigit participare voluntarium in certa mensura, seu intra certos limites inclinationis; exigit enim principia, in utramque partem moventia, quibus retardatur inclinatio voluntatis ad unam partem: unde ablatis, vel omnino, vel ex parte, moventibus in contrarium allicientibus, potest decre-